

دانش و پژوهش در علوم تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)
شماره سیزدهم - بهار ۱۳۸۶
صص ۱۶۰ - ۱۳۵

پیامدهای تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و آموزشی - تربیتی بخش میمه: با تأکید بر آثار اقتصادی*

مریم تدین^۱ - مهدی فدایی^۲ - محمدعلی نادی^۳

چکیده

هدف این پژوهش پیامدهای تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه در ابعاد آموزشی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی می باشد. روش انجام این تحقیق التقاطی بوده است. جامعه آماری کل جمعیت بخش میمه بوده که از ۲ مرکز شهری و ۱۰ مرکز روستایی تشکیل شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوهن و همکاران (۲۰۰۱) و برحسب انحراف معیار جامعه ۳۶۰ نفر برآورد گردید. روش نمونه گیری تصادفی و از نوع سهمی بود. از اسناد و مدارک موجود قسمت امور مالی و آموزش دانشگاه نیز اتحادیه اصناف میمه به منظور گردآوری اطلاعات

* - این مقاله برگرفته از طرح پژوهش پیامدهای تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه است که از بودجه پژوهشی این واحد دانشگاهی به شماره ۴۸۶۱-۰۴ مورخ ۸۵/۵/۱۶ تأمین اعتبار شده است.

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه میمه

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه میمه

۳- عضو هیأت علمی دانشگاه خوراسگان (نویسنده مسؤول) Email: Nadi2248@yahoo.com

جمعیت‌شناختی و تکمیلی استفاده شد. به منظور تحلیل داده‌های گردآوری شده از آمار در سطح توصیفی و استنباطی و متناسب با اهداف تحقیق استفاده به عمل آمد و نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه بر کلیه ابعاد آموزشی، فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی تأثیر مثبت داشته است. هر چند نمی‌توان به آثار منفی تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در ارتباط با افزایش مشکلات اخلاقی و رفتاری بی‌توجه بود. همچنین تحلیل‌های اسنادی در ارتباط با آثار اقتصادی تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه نشان می‌داد که این دانشگاه با پرداختهایی مانند، مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم، سهم بیمه، عوارض و مانند اینها به سازمانها و نهادهای دولتی سهم بسزایی در بهبود منابع مالی این مؤسسات داشته و با ایجاد گردش سپرده‌های بانکی مؤثر در توسعه عملیات معاملات ریالی بانکهای بخش میمه نقش اساسی ایفا کرده است. به طور کلی می‌توان گفت دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه از بدو تأسیس تاکنون توانسته است تأثیرات مثبت و سازنده‌ای در رشد و توسعه ابعاد مختلف آموزشی، فرهنگی-اجتماعی به ویژه برای زنان و دختران بخش میمه ایجاد نماید و موجب تبادل و تحول فرهنگی و نیز افزایش سطح رفاه اقتصادی خانواده‌ها را فراهم کند.

کلید واژه‌ها: پیامدها، تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی، فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی.

مقدمه

دانایی و توانایی برترین سلاح انسانها و راز بقای جوامع و تمدن بشری است. گسترش روزافزون مرزهای دانایی برای تواناسازی هرچه بیشتر انسانها، یکی از مهمترین اهداف تعریف شده امروز است. نهاد آموزش عالی از شاخص‌ترین نهادهایی است که این مهم را برعهده دارد (محسنی، ۱۳۸۳). از مهمترین ویژگیهای نهاد دانشگاه کارکردهای آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و خدماتی است. کارکرد آموزشی و پژوهشی دانشگاه، شامل تولید، اشاعه و آموزش دانش، تربیت نیروهای متخصص و کارآمد در حوزه‌های متنوع علمی و پژوهشی و توسعه مرزهای دانایی و توانایی است. کارکرد خدماتی آن، ارائه مستقیم و غیرمستقیم خدمات به جامعه است. در زمینه کارکرد فرهنگی دانشگاه می‌توان از رشد و توسعه فرهنگی، علمی، حفظ، انتقال و بازاندیشی سنت‌ها و میراث

فرهنگی گذشتگان و تجدید حیات جامعه یاد کرد (رئوفی، ۱۳۷۹). بنابراین به تعبیر مرتون^۱ (۱۳۶۳) هرگونه کژکارکردی^۲، بی کارکردی^۳ و کارکردهای بی هدف انحراف از مسیر است و مشکل تلقی می شود. از آنجا که دانشگاهها محور و مدار توسعه در جوامع امروزی هستند، بررسی و شناخت پیامدهای فرهنگی-اجتماعی، آموزشی و اقتصادی آنها از اهمیت بسزایی برخوردار است.

پیامدهای فردی که آموزش به طور مستقیم نصیب افراد می کند، همان اضافه درآمدی است که فرد تحصیل کرده به دلیل بالا رفتن سطح مهارتها و توانایی اش کسب می کند و این نخستین فایده اقتصادی آموزش و مهمترین دلیلی است که دولتها را در امر سرمایه گذاری آموزش دخالت می دهد. مطالعات بکر^۴ (۲۰۰۶) نشان می دهد، حتی پس از کسر هزینه های مستقیم و غیرمستقیم (شامل هزینه فرصتهای از دست رفته) دانش آموختگان دانشگاه در ایالات متحده درآمد شخصی بیشتری داشته اند. دو اقتصاددان به نام های مورفی و ولش^۵، نشان دادند که برتری های مالی حاصل از تحصیلات دانشگاهی در دهه ۹۰ بیشتر از ۶۵ درصد، و درآمد فارغ التحصیلان دبیرستان نیز نسبت به ترک تحصیل کنندگان زیادتر بوده است. تفاوت بین دستمزد و درآمد فارغ التحصیلان دانشگاهی و دبیرستانی از جمله عوامل تقاضای خصوصی برای آموزش عالی است (عمادزاده، ۱۳۸۳). با فرض ثبات سایر موارد، تقاضای افراد برای سرمایه گذاری در آموزش بیشتر است، زیرا تقاضا برای آموزش به شدت تحت تأثیر بازده اقتصادی ناشی از چنین سرمایه گذاری هایی می باشد.

به عقیده مینسر علت اساسی قدرت تولید و درآمد فردی، میزان آموزشی است که فرد دریافت کرده و تأکید می کند با ارائه آموزش به مردم می توان به توزیع عادلانه درآمد در سطح جامعه کمک کرد. مینسر با ارائه تابع درآمد نشان می دهد که میزان درآمد افراد به توانایی های آنان (NA)، طول مدت تحصیل (S) و تجربه (WE) بستگی دارد. او در ادامه تابع درآمد را بدین شکل ارائه کرده است: $I=F(NA,S,WE)$ (قنادان،

1 – Merton

2 – Dysfunction

3 – Nonfunction

4 – Becker

5 – Murphy & Welch

۱۳۸۴، ص ۱۶۹). از این فرمول چنین برمی آید که هر چه میزان تحصیلات افراد افزایش یابد، به واسطه آن تجربه و توانایی افراد در کارآفرینی بیشتر می شود و سطح درآمد افراد نیز افزایش خواهد یافت.

گالتن و شولتز نیز به تواناییهای افراد (تواناییهای حاصل از آموزش) در تولید و درآمد اشاره دارند (متوسلی و آهنچیان، ۱۳۸۱، ص ۱۷۱).

افزایش توجه روزافزون و تأمین مالی در بخش تحصیلات تکمیلی نشان دهنده بالا رفتن اهمیت این تحصیلات از نظر اقتصادی است. بررسی های سازمان تجارت جهانی نشان می دهد، آمریکا با ۲۷ میلیارد دلار ارزش مالی، بالاترین رقم دانشجوی خارجی ثبت نام شده (در حدود ۴۵۰ هزار نفر در سال ۱۹۹۸) را داشته است (لارسن و همکاران^۱، ۲۰۰۱) و این مقدار در سال ۱۹۹۸ به ۳۰ میلیارد دلار رسیده که با ۳ درصد کل خدمات تجاری کشورهای عضو سازمان توسعه همکاریهای اقتصادی (OECD) برابر است.

از دیدگاه اقتصادی، منافع اجتماعی آموزش اغلب بر منافع خصوصی آن فزونی دارد (هلک، ۱۳۷۱، ص ۱۰۷). جامعه از قدرت تولید کالا و خدمات عرضه شده به دست افراد تحصیل کرده بهره مند می شود و از ارزش اقتصادی ایجاد شده به واسطه قدرت خلاقیت و نوآوری آنها استفاده می کند. «افراد با تحصیلات بالا به واسطه درآمد بیشتر، مالیات بیشتری می پردازند» (عمادزاده، ۱۳۸۳، ص ۹۷) و از این راه به درآمد ناخالص ملی کمک می کنند.

علاوه بر فواید مستقیم اجتماعی، افراد تحصیل کرده به دلیل سطح فرهنگ اجتماعی، هزینه های کمتری از لحاظ جرم، اعتیاد، طلاق، هزینه های دادرسی و دستگاه قضایی به جامعه وارد می کنند و در صحنه های اجتماعی مشارکت بیشتری دارند (بالازاده، ۱۳۸۵، ص ۱۳۱-۱۲۹). شرایط بهتر کاری، موقعیت اجتماعی، تصمیمات عاقلانه تر و آگاهانه، برخورداری از بهداشت و سلامت بهتر و بیشتر، پیامد پنهان آموزش برای افراد و به عبارتی فایده غیرمستقیم خصوصی آن است.

1 – Larsen & et al

مطالعات در زمینه پیامدهای اجتماعی آموزش نشان می‌دهد، رابطه قابل توجهی بین سطح پایین آموزشی و باروری نوجوانان وجود دارد. براساس مطالعه‌ای احتمال کمتری وجود دارد زنان جوانی که آرزوی تحصیلات عالی دارند تن به حاملگی بدهند و داشتن نگرش مثبت به مدرسه و علاقه به تحصیل تا حد زیادی تولدهای نامشروع را کاهش می‌دهد (پلوتینک و باتلر^۱، ۱۹۹۱). مطالعه دیگری نشان می‌دهد ۵۰ درصد نوجوانانی که تصمیم به حاملگی می‌گیرند، یا مدرسه را ترک کرده‌اند و یا مجبور به تکرار پایه شده‌اند (کلپینگر و همکاران^۲، ۱۹۹۵). نتایج پژوهش دیگری نشان می‌دهد که نوجوانانی که ارتباط سالم فرزند-والدین دارند، اعتماد به نفس بیشتری دارند و آرزوی تحصیلات عالی دارند که بر باروری دیر هنگام آنها اثر خواهد گذاشت (لیند و بارس^۳، ۱۹۹۳). این نکته زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که الگوهای ارتباطی سالم در خانواده یکی از پیامدهای آموزش در نظر گرفته شود.

آموزش بر نگرش‌ها، باورها، جهان‌بینی و طرز فکر افراد تأثیر می‌گذارد، دید آنها را نسبت به جهان و انسان وسیع می‌گرداند و امید به آینده را در آنها تقویت می‌کند. از طرف دیگر آموزش در کشف و پرورش استعدادها، افراد نقش دارد و مدیران لایق و با صلاحیت را برای اداره امور جوامع تربیت می‌کند. آموزش تحولاتی را در فرد به وجود می‌آورد که تأثیرات آنها پایا و مداوم است، موجب ارتقای قابلیت‌ها و مهارت‌های افراد می‌شود و قدرت تولید و ظرفیت ایجاد درآمد فرد و جامعه را افزایش می‌دهد (عمادزاده، ۱۳۸۳، ص ۱۷۵). باید گفت سرمایه‌گذاری در آموزش موجبات رشد اقتصادی را فراهم می‌کند. از طرف دیگر گروهی معتقدند که آموزش عالی ابزار پالایش افراد جامعه نیز محسوب می‌شود. یعنی در هر جامعه‌ای لازم است افراد متعدد در مناصب و مشاغل مختلف اشتغال پیدا کنند، که این مناصب نیازمند تواناییهای متفاوتی است و این تواناییها به وسیله آموزش عالی میسر می‌شود. به عبارت دیگر هر چه مناصب پیچیده‌تر شود، سطوح آموزش بالاتری نیاز خواهد بود (نادری، ۱۳۸۳). هلر^۴

1 – Plotinck & Butlerer 2 – Kiepinger & et al 3 – Leland & Barth

۴- Donald E.Heller (دونالد هلر محقق مرکز مطالعات آموزش عالی دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا می‌باشد).

(۲۰۰۲) نشان داد، تحصیلات عالی با آماده‌سازی افراد برای ورود به بازار کار، نه تنها به رشد حرفه‌ای و ارتقای جایگاه اجتماعی افراد کمک می‌کند، بلکه بر پیشرفت کلی اقتصاد تأثیر مثبت دارد و از طرف دیگر از نتایج منفی اجتماعی مانند بیکاری، جرم و جنایت و مسائل ضداخلاقی جلوگیری می‌کند.^۱

نقش اساسی آموزش در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جوامع در کنفرانس «شناسایی چالش‌های سیستم‌های آموزش عالی دولتی و خصوصی» در پاسخگویی به ظهور و اقتصاد دانش‌مدار که یونسکو و وزارت تحقیقات و آموزش نروژ در سال ۲۰۰۳ در اسلو تشکیل داده بودند مورد تأکید قرار گرفت. این نکته در کنفرانس جهانی آموزش عالی یونسکو در سال ۱۹۹۸ نیز مطرح و بر حمایت عمومی از آموزش عالی به عنوان تضمین‌کننده موفقیت‌های اجتماعی و اقتصادی تأکید شده بود (یونسکو، ۲۰۰۷).

امروزه محقق شده است که یکی از راه‌های اساسی تشکیل سرمایه انسانی سرمایه‌گذاری در آموزش است. تأثیر نیروی انسانی در توسعه اقتصادی به گونه‌ای است که در برنامه‌ریزی‌های کلان توسعه کشور به عنوان عنصر کلیدی مدنظر قرار می‌گیرد. فرنچ^۳ معتقد است رشد و تعدیل در یک نگرش اقتصادی برنامه‌ریزی نیروی انسانی، بررسی کمی و کیفی انسانی جامعه از نظر سطح تحصیلات، سن، جنس و مهارت، در چهارچوب تولید ناخالص ملی و ساخت جمعیتی حال و آینده می‌باشد (سید جوادین، ۱۳۷۵، ص ۳۴)، این نوع برنامه‌ریزی در سطح کلان بر پایه برنامه‌های آموزشی مؤسسات آموزشی برای رفع نیازهای کشور است.

شولتز «سرمایه انسانی» را جزئی از مفهوم عمومی سرمایه و مکمل سرمایه‌گذاری می‌داند (عمادزاده، ۱۳۸۳؛ متوسلی و آهنچیان، ۱۳۸۱). سرمایه انسانی در واقع همان افراد هستند، سرمایه‌هایی که می‌توان ارزش آنها را با سرمایه‌گذاری بالا برد، با افزایش ارزش افراد، قابلیت عملکرد سازمان افزوده شده و در نتیجه ارزش آن سرمایه برای مراجعین و سایر سرمایه‌گذاران بالا می‌رود (واکر^۴، ۲۰۰۰). عسگری (۱۳۸۳)

۱- نتایج مطالعه وی در کنفرانس تحقیقات آموزش عالی در اتاکا (۲۰۰۲) ارائه شده است.

2 -- Unesco

3 – French

4 – Walker

تحصیلات و آموزش را از عوامل بهبود کیفیت نیروی کار معرفی می‌کند که براساس فرمول $GDP=(K+L)G(TFP)GDP$ در تولید ناخالص داخلی نقش ایفا می‌کند.

نتایج مطالعه دیگری نشان داد که سرمایه انسانی بر توسعه بالقوه اقتصادی اثر می‌گذارد. و از طرفی کارمندان دارای سرمایه انسانی خاص و سرمایه اجتماعی دارای مقام‌های مدیریتی بالاتر بوده و امتیاز بالاتری از مافوق خود دریافت می‌کنند (لین و هانگ^۱، ۲۰۰۵).

سرمایه انسانی ایجاد شده از طریق آموزش به دلیل تواناییهای فکری و پرورش استعدادهاى افراد، اول آنکه کمتر دچار «قانون بازده نزولی» شده (عمازاده، ۱۳۸۳، ص ۴۴) و دوم؛ آموزش زمینه‌های تغییر را در افراد به وجود آورده و آنان را در رویارویی با تغییرات فزاینده علم و فناوری که در هزاره سوم شتابی چند برابر یافته، آماده می‌سازد. مطالعه مک گیونس و مورگان^۲ (۲۰۰۵) نیز به بررسی تواناییهای تغییر در سازمان پرداخت و بر ارتباط آن با آموزش و یادگیری به عنوان راهکار پویا تأکید می‌کند.

توانایی پاسخگویی سریع به تغییرات محیطی و فرایند هماهنگ‌سازی فرد و سازمان با فناوری‌های جدید، اصطلاح جدیدی است که به «چابکی سازمان» معروف است، و نقش دانشگاه‌های هزاره سوم در آن اساسی است (شهابی، ۱۳۸۵، ص ۲۲) نقشی که براساس نظریه‌های مدیریت دانش اجتناب‌ناپذیر است (نادی، ۱۳۸۶).

از طرف دیگر تولید انبوه دانش که به وسیله مراکز آموزش عالی و تحقیقات انجام می‌شود، مبحث دیگری به نام دانش آفرینی و مدیریت دانش را در دنیای فرامردن مطرح می‌کند که یکی از ساز و کارهای دانش آفرینی، کسب دانش به دست افراد و سرمایه‌گذاری آموزشی بر روی آنهاست (زنجیرچی و ربانی، ۱۳۸۵، ص ۱۶). دراکر نیز در کتاب خود «جامعه پس از سرمایه‌داری» دانش را به عنوان یگانه منبع اقتصاد معرفی می‌کند (نوناکا و تاکوچی،^۳ ۱۳۸۵، ص ۹۶) و بر این اساس ارتقای سطح دانش و مهارت کارکنان را از دغدغه سازمانهای هزاره سوم می‌داند.

1 – Lin & Huang

2 – MC Guinness & Morgan

3 – Nonaka and Takeuchi

در مقوله کارآفرینی و ویژگی کارآفرینان نیز آموزش و برخورداری از تحصیلات عنصر مهمی تلقی می‌شود. و سپر^۱ معتقد است کارآفرینانی که احتمال شکستشان بیشتر است، کسانی هستند که تجربه دارند، اما تحصیلات ندارند (پورداریانی و عزیزی، ۱۳۸۳، ص ۵۳) از طرف دیگر ساز و کار اداره سازمانها در قرن بیست و یکم تغییر یافته است. سابقه خدمت مؤلفه اصلی تعهد سازمان به فرد و ضمانت شغلی وی محسوب نمی‌شود. اکنون مهارت‌های فردی و تخصص، ضامن بقای فرد در سازمان است و فرد باید قابلیت استخدام شدن و ماندگاری در شبکه را داشته باشد (هسلین و همکاران، ۱۳۸۰، ص ۲۲۹) و دراگر (۱۳۸۴) انسانهای کارآمد را کمیاب‌ترین منابع در هر سازمان می‌دانند.

آموزش همچنین موجب ارتقای شغلی و تسهیل تحریکات اجتماعی می‌شود. از نظر کانجر (۱۳۸۰) آموزش عالی کمرنگ کردن اقتدار سنتی و شکستن دیوارهای نامرئی پیشرفت زنان است.

آموزش علاوه بر اینکه به تشکیل سرمایه انسانی منجر می‌گردد، پیدایی پدیده دیگری را با عنوان «سرمایه اجتماعی»^۲ منجر می‌شود. سرمایه اجتماعی به ارتباطات بین افراد به عنوان منبع با ارزشی اشاره دارد که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود. سرمایه اجتماعی «موجب ارتقای همکاری بین افراد گردیده و از عناصر فرهنگی جوامع مدرن محسوب می‌شود» (فوکویاما^۳، ۱۹۹۹).

براساس گزارش بانک جهانی^۴ (۲۰۰۷) سرمایه اجتماعی تحصیلکردگان آموزشی با میزان توسعه‌یافتگی ارتباط مستقیم دارد. گلمن^۵ در سال ۱۹۸۸ رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان ترک تحصیل از نظام آموزشی را مطرح کرد، بینگتون^۶ (۱۹۹۹)، نیز رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی سیاسی و تحرکات را بررسی نمود و سباتینی^۷ (۲۰۰۷) نشان داد که در سطح خرد، سرمایه اجتماعی در عملکرد اقتصادی و

1 – Vesper

2 – Social capital

3 – Fukuyama

4 – Wordbank

5 – Goleman

6 – Bebbington

7 – Sabatini

فرایند رشد و توسعه اقتصادی تأثیر می‌گذارد. نتایج مطالعه دیگری نشان‌دهنده رابطه مهم میان سرمایه اجتماعی^۱، هزینه‌های سازمان و پیامدهای سازمانی چون کیفیت، نوآوری و تغییر، تساوی حقوق و برابری است (فاسل و همکاران^۲، ۲۰۰۶). به گزارش بانک جهانی (۲۰۰۷) سرمایه اجتماعی نه تنها ورودی مهمی برای آموزش و پرورش است، بلکه یکی از محصولات فرعی ارزشمند آن بوده و با سه روش اساسی ایجاد می‌شود:

۱- آموزش، مهارت‌های سرمایه اجتماعی دانشجویان را به وسیله مشارکت آنان در فعالیتهای اجتماعی ایجاد می‌کند.

۲- آموزش، با ترتیب جلسات بحث و تبادل نظر، قدرت خلاقیت و ایده‌پردازی را در افراد تقویت می‌کند.

۳- از طریق آموزش دانشجویان یاد می‌گیرند، به طور مسئولانه در جامعه مشارکت داشته باشند.

بدین ترتیب دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان یک مؤسسه بزرگ علمی، آموزشی و پژوهشی با ایجاد شرایط فرهنگی، آموزشی، پژوهشی و اجتماعی موجب تولید سرمایه‌های انسانی، فکری و اجتماعی شده که دخالت هر یک از عوامل فوق در رشد و توسعه اقتصادی آشکار است. این نهاد عظیم علمی فرهنگی، پژوهشی در ۲۵ سال پیش بنا به فرمان امام خمینی (ره) و در پاسخگویی به تقاضای مردم در دستیابی به فرصتهای آموزش علمی تأسیس گردید و تاکنون بیش از نیمی از بار آموزش عالی کشور را به دوش کشیده است. نیومن و کات تیر^۳ (۲۰۰۲) خاطر نشان می‌کنند، از آنجا که مؤسسات دولتی ارائه‌دهنده خدمات تحصیلات تکمیلی نتوانسته‌اند نیاز روزافزون افراد متقاضی ورود به تحصیلات عالی را برآورده کنند، ارائه‌دهندگان جدید از جمله مؤسسات انتفاعی و غیردولتی وارد بازار شده‌اند. آلس ویک^۴ (۲۰۰۲) نیز به تغییرات نظام‌های آموزش عالی در دهه‌های اخیر و افزایش مداوم تعداد دانشجویان ورودی مؤسسات آموزش عالی اشاره می‌کند.

1 – Social Capital

2 – Fasel & et al

3 – Newman & Couttutier

4 – Ales Vik

با وجود آشکار بودن نقش دانشگاه آزاد اسلامی در رشد و توسعه همه‌جانبه کشور در سطح کلان به نظر می‌رسد که نقش واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه بخش‌ها و مناطق کشور و اقتصاد محلی آنان به طرز بارزی به تصویر کشیده نشده است. بدین منظور در این مطالعه هدف اصلی بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی بر بخش میمه می‌باشد که این هدف در قالب سؤالات پژوهشی زیر مورد بررسی قرار گرفت.

روش پژوهش

روش تحقیق حاضر التقاطی است که در آن از روش کمی (پیمایشی) و همچنین از روش کیفی (جمع‌آوری اسناد و مدارک) استفاده شده است.

جامعه آماری پژوهش شامل جمعیت بخش میمه بوده است که از ۲ مرکز شهری به نام میمه و وزوان و ۱۲ مرکز روستایی تشکیل یافته که جمعیت دو مرکز شهری و ۷ مرکز روستایی ۵۰۰۰ نفر (براساس سرشماری سال ۱۳۷۵) برآورد گردیده است. با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوهن و همکاران (۲۰۰۱)، ۳۶۰ نفر از جامعه آماری به عنوان نمونه آماری و با روش نمونه‌گیری تصادفی سهمی انتخاب شدند. در این روش سعی شد تا به نسبت جمعیت واقعی هر بخش از جامعه در نمونه نهایی آزمودنی انتخاب شود.

در راستای بررسی نظرات و عقاید آزمودنیها در ارتباط با پیامدهای تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی میمه از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد که پیامدهای تأسیس را در قالب ۸ زیرمؤلفه مورد بررسی قرار می‌داد. برای تدوین و تعیین اعتبار پرسشنامه این مراحل طی شد: ابتدا مطالعه‌ای به صورت مقدماتی با تهیه پرسشنامه ۶۰ سؤالی بر روی ۳۰ نفر اجرا نموده و وقتی آلفای کرونباخ در سطح مطالعه مقدماتی تأیید شد پرسشنامه با توجه به اصلاحات در سطح نمونه اصلی و با تعداد ۵۰ سؤال اجرا شد و مجدداً پایایی پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۱). از اسناد و مدارک موجود در امور مالی دانشگاه برای تعیین افزایش سطح اطلاع از افزایش واحدهای اقتصادی نیز استفاده گردید. در واقع در روش اسنادی سعی می‌گردد تا با مراجعه به مدارک و

شواهد موجود به خصوص مدارک واقعی و ثبت شده حقایق مربوط به آثار یک پدیده بر پدیده‌های اجتماعی، فرهنگی، شهری و انسانی و مانند اینها کشف گردد. در این ارتباط نیز اسناد و مدارک استخراج شده گویای رشد چشمگیر شهریه در بُعد اقتصادی و اتحادیه‌ها و اصناف می‌باشد.

جدول ۱- آلفای کرونباخ، ضریب اسپیرمن - براون و ضریب گاتمن برای پرسشنامه پیامدها و زیر عوامل آن

ردیف	عوامل	آلفای کرونباخ (درصد)	ضرایب اسپیرمن - براون (درصد)	ضریب گاتمن (درصد)
۱	انگیزش به تحصیل مردم پس از تأسیس دانشگاه میمه	۹۰	۸۹	۸۶
۲	کاهش مشکلات آموزش عالی مردم منطقه	۸۲	۸۵	۸۵
۳	ارتقای ابعاد اقتصادی - خانوادگی	۷۶	۶۶	۶۲
۴	توجه به نقش زنان در سطح اجتماعی	۷۲	۶۲	۵۶
۵	ارتقای ابعاد فرهنگی - انسانی در منطقه	۶۹	۶۱	۶۰
۶	تأیید تأسیس دانشگاه بر گسترش آموزش دختران	۷۸	۷۸	۷۸
۷	افزایش مشکلات اخلاقی - رفتاری	۶۴	۵۸	۵۱
۸	توسعه حرفه‌ای مشاغل محلی	۶۰	۵۳	۵۰
۹	کل پرسشنامه پیامدها و عوامل آن	۹۲	۸۴	۸۴

داده‌های جدول ۱ نشان‌دهنده بالاترین ضریب آلفای کرونباخ در عوامل ایجاد انگیزه به تحصیل در بین مردم و کاهش مشکلات آموزشی به ویژه آموزش دختران و زنان و نیز رفاه اقتصادی خانواده‌های بخش میمه می‌باشد. روایی صوری و محتوایی این ابزار نیز به ترتیب به وسیله آزمودنی‌ها و متخصصان مسلط به محتوا و موضوع پژوهش بررسی و تأیید شد. محققان برای اطمینان از سازه‌های درونی پرسشنامه از روش تحلیل عوامل استفاده کردند و روایی سازه پرسشنامه نیز در ارتباط با ۸ عامل بالا تأیید شد و مطلوبیت کافی نشان داد.

یافته‌های پژوهش

نتایج تحلیل‌های آماری در ارتباط با پیامدهای تأسیس واحد میمه در هشت زیرگروه با توجه به پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی دسته‌بندی شدند. در جدول ۲ ارائه شده است.

طبق یافته‌های جدول ۲، مؤلفه افزایش انگیزش به تحصیل با t مشاهده شده (۷/۱۱۴) در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود و نتیجه می‌شود دانشگاه آزاد اسلامی میمه بر افزایش انگیزش به تحصیل در بین مردم مؤثر بوده است. کاهش مشکلات آموزش عالی مردم با (۲۰/۱۷۷) در سطح معناداری ۵ درصد مورد تأیید است. از طرف دیگر افزایش دانشجویان بومی در دانشگاه بیانگر بهبود شرایط آموزشی و تسهیل شرایط دسترسی مردم بخش میمه به فرصت‌های آموزش عالی می‌باشد (مدارک موجود در بخش آموزش دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه).

این مسأله در خصوص سه مؤلفه بهبود شرایط اقتصادی، نقش زنان و بهبود شرایط فرهنگی به ترتیب با t مشاهده شده (۳/۲۲۲، ۱۴/۶۸۳، ۱۴/۹۱۱ نیز صادق است. مؤلفه افزایش مشکلات اخلاقی با مقدار t ۱۲/۵۹۵ در سطح معناداری ۵ درصد مورد تأیید واقع شد. نتایج جدول همچنین بیانگر تأیید مؤلفه توسعه حرفه‌ای مشاغل در سطح بخش میمه است. t مشاهده شده (۲۳/۲۶۲) نیز مؤید این مطلب است. این مؤلفه همچنین در بررسی اسناد و مدارک اتحادیه اصناف شهر میمه با افزایش واحدهای اقتصادی کوچک (از قبیل انواع سوپرمارکت‌ها، کافی‌نت‌ها، فروشگاه‌های پوشاک و لوازم آرایشی و شرکت‌های کامپیوتری) تأیید شده است.

جدول ۲- تحلیل مؤلفه‌های پیامدهای تأسیس دانشگاه براساس آزمون T تک نمونه‌ای

ردیف مؤلفه	شاخصهای آماری	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	افزایش انگیزش به تحصیل	۳/۲۹۴۰	۷۶۳۲۶	۷/۱۱۴	۳۴۰	۰/۰۰۰
۲	کاهش مشکلات آموزش عالی مردم بخش میمه	۳/۶۷۴۱	۶۱۹۶۲	۲۰/۱۷۷	۳۴۳	۰/۰۰۰
۳	بهبود شرایط اقتصادی - خانوادگی	۳/۱۴۲۲	۸۲۹۳۳	۳/۲۲۲	۳۵۲	۰/۰۰۱
۴	توجه به نقش زنان در سطح اجتماعی	۳/۵۹۷۴	۷۶۷۶۲	۱۴/۶۸۳	۳۵۵	۰/۰۰۰
۵	بهبود شرایط فرهنگی - انسانی مردم بخش میمه	۳/۶۲۷۸	۷۹۲۱۹	۱۴/۹۱۱	۳۵۳	۰/۰۰۰
۶	ارتقای سطح آموزش دختران	۳/۴۴۰۵	۱/۰۰۲۴	۸/۲۵۶	۳۵۲	۰/۰۰۰
۷	افزایش مشکلات اخلاقی - رفتاری	۳/۵۳۸۴	۸۰/۶۵۲	۱۲/۵۹۵	۳۵۵	۰/۰۰۰
۸	توسعه حرفه‌ای مشاغل در سطح بخش میمه	۳/۹۲۴۹	۷۴۹۱۳	۲۳/۲۶۲	۳۵۴	۰/۰۰۰

داده‌های جدول ۳، بیانگر افزایش واحدهای اقتصادی طی سالهای ۸۵ - ۷۴ می‌باشد. این روند صعودی برای بسیاری از واحدها مانند فروشگاههای پوشاک و کیف و کفش، لوازم خانگی، خواربار و لبنیات، اغذیه‌فروشی، بیانگر افزایش ۵۰ تا ۷۰ درصدی می‌باشد (آمار موجود در اداره اصناف شهر میمه، ۱۳۸۵).
از طرف دیگر بررسی اسناد و مدارک موجود در بخش مالی دانشگاه نشان‌دهنده گردش سپرده‌های بانکی و افزایش معاملات عملیات ریالی می‌باشد.

جدول ۴

همان‌طور که از جدول ۴ برمی‌آید و آنچه که در حوزه مسائل پولی مطرح است، سرعت گردش پول در میزان قدرت خلق پول از طریق انجام معاملات و ایجاد اعتبارات تأثیر مستقیم داشته و این امر در گسترش فعالیت‌های اقتصادی تأثیرگذار است. این دیدگاه براساس نظریه تقاضای پول مارشال یا مکتب کمبریج قابل تفسیر است. آنان معتقدند درآمد و دارایی افراد مهمترین عامل تعیین‌کننده تقاضای پول نقد از طرف آنهاست. طبق فرمول $k = \frac{1}{v}$ و $m-kpy$ که در این رابطه m حجم پول، p شاخص قیمت‌ها، y درآمد و k درصدی از پول است که افراد تمایل دارند به صورت نقد نگه دارند و v سرعت گردش پول می‌باشد (مجتهد و حسن‌زاده، ۱۳۸۴، ص ۹۰). بر این اساس سرعت گردش پول با میزان حجم پول یا نقدینگی رابطه معکوس دارد و هر عاملی که بتواند سرعت گردش پول را افزایش دهد میزان m را افزایش داده که در سطح تولید y مؤثر است. داده‌های جدول ۴ گردش سپرده‌های بانکی در بانک‌های ملی، ملت، تجارت و صادرات را نشان می‌دهد که از طریق ایجاد زمینه اعتباربخشی مطابق قوانین بانکها در گسترش و توسعه انجام عملیات معاملات ریالی در بخش میمه تأثیر مستقیم داشته است. همچنین داده‌های جدول ۵ بیانگر پرداخت هزینه‌های تکلیفی از جمله مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم، هزینه‌های اجتماعی در خصوص حق بیمه کارکنان، نیروی شرکتهای و پیمانکاران، هزینه‌های پستی، برق، تلفن، گاز و هزینه‌های سرمایه‌گذاری ساختمانی از جمله هزینه‌های مستقیم حسابداری طی سالهای گذشته بوده که آثار مثبت و سازنده‌ای در بخش میمه داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

خصوصی‌سازی و مقررات‌زدایی دو رویکرد مهم در اصلاح ساختار دولتها به شمار می‌رود. به طوری که منجر به کاهش هزینه‌های دولت و فراهم کردن شرایطی برای دخالت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی و بهره‌مندی از توانایی این بخش می‌شود. «خصوصی‌سازی و تمرکززدایی منجر به ظهور پدیده رقابت در بین تولیدکنندگان کالا و خدمات شده و هدف اصلی آن، بهبود بهره‌وری اقتصادی از طریق

بهبود کیفیت کار است» (اعتباریان، ۱۳۸۵، ص ۵۱۶) و ایجاد فضای رقابتی کارایی بنگاههای خصوصی را نسبت به دولت افزایش می‌دهد (مطلبی اصل، ۱۳۸۵، ص ۴۴).

دانشگاه آزاد اسلامی اولین و عظیم‌ترین سرمایه‌گذار بخش خصوصی در امر آموزش عالی بوده و توانسته است، با حدود ۲ میلیون دانش‌آموخته، یک میلیون و سیصد هزار دانشجو و احداث مراکز و آزمایشگاههای تحقیقاتی و چاپ هزاران کتاب و مقاله در زمینه‌های مختلف، رقابت را در ابعاد گوناگون به وجود آورد از جمله:

- تولید دانش‌آموخته و تأمین نیروی انسانی متخصص

- فراهم کردن فرصتهای آموزش عالی برای جوانان

- تولید علم

- ارتقای سطح کمی و کیفی آموزش جامعه

- ارتقای سطح کمی و کیفی اقتصاد جامعه

- ایجاد تغییر و نوآوری در بین نهادهای دیگر آموزشی

این مطالعه پیامد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه را در ابعاد آموزشی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و با طرح ۸ گویه مربوط مورد بررسی قرار داد. یافته‌های به دست آمده نشان داد:

- در بعد پیامد آموزشی: تأسیس دانشگاه واحد میمه موجب انگیزش به تحصیل مردم ($t = 7/11$)، کاهش مشکلات آموزش عالی مردم ($t = 3/22$)، گسترش آموزش دختران ($t = 8/256$) و تولید ۳۰۰۰ نفر دانش‌آموخته از بدو تأسیس تا سال ۱۳۸۵ بوده و بخش کوچکی از نیروی انسانی بخش‌های مختلف جامعه را در رشته‌های معدن، کامپیوتر، عمران، علوم تربیتی، فلسفه، حسابداری و حقوق تأمین کرده است. روند دانشجوی بومی پذیرفته شده طی سالهای مختلف رو به رشد بوده (اسناد و مدارک اداره آموزش واحد) و ایجاد شرایط تسهیل در تحصیل آموزش عالی را برای جوانان منطقه نشان می‌دهد.

- در بعد پیامد اقتصادی: داده‌های حاصل از پرسشنامه سنجش نگرش مردم نشان می‌دهد که دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه توانسته است در ارتقای ابعاد اقتصادی - خانوادگی ($t = 3/222$) و توسعه حرفه‌ای مشاغل محلی با ($t = 23/262$) نقش مؤثری داشته باشد. مدارک موجود در اتحادیه اصناف شهر میمه نشان‌دهنده رشد صعودی

تأسیس واحدهای اقتصادی کوچک بوده و فرصتهای اشتغال را برای مردم بخش میمه به وجود آورده است.

نتایج حاصل از اسناد پرداختی حسابهای مالی دانشگاه به بانکهای سطح شهر میمه بیانگر تأثیر مستقیم دانشگاه در توسعه عملیات معاملات ریالی و افزایش گردش سپردههای بانکی می باشد. از طرف دیگر دانشگاه با به جریان درآوردن بیش از صدها میلیارد ریال نقدینگی طی دهه گذشته در بخش میمه توانسته است، سطح معاملات انجام شده در بخش خصوصی را افزایش دهد. پرداخت هزینههای تکلیفی از جمله مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم و هزینههای پرداختی به انواع شرکتهای، ادارهها و سازمانهای بخش دولتی آثار مثبت و سازندهای را در درآمدزایی اینگونه مؤسسات به دنبال داشته است.

– در بعد پیامد فرهنگی، اجتماعی نتایج حاصل بیانگر بهبود شرایط فرهنگی – انسانی مردم بخش میمه ($t = ۱۴/۹۱۱$) با توجه به نقش اجتماعی زنان و افزایش اعتقاد به توانمندیهای ایشان ($t = ۱۴/۶۸۳$) می باشد.

خصوصی سازی و مقررات زدایی دو رویکرد مهم در اصلاح ساختار دولتها به شمار می رود. به طوری که منجر به کاهش هزینههای دولت و فراهم کردن شرایطی برای دخالت بخش خصوصی در سرمایه گذاریهای اجتماعی و بهره مندی از توانایی این بخش می باشد. «خصوصی سازی و تمرکز زدایی منجر به ظهور پدیده رقابت در بین تولیدکنندگان کالا و خدمات شده و هدف اصلی آن، بهبود بهره وری اقتصادی از طریق بهبود کیفیت کار است» (اعتباریان ۱۳۸۵، ص ۵۱۶). دانشگاه آزاد اسلامی اولین و عظیم ترین سرمایه گذاری بخش خصوصی در امر آموزش عالی بوده و توانسته است، با حدود ۲ میلیون دانش آموز، یک میلیون و سیصد هزار دانشجو و احداث مراکز و آزمایشگاههای تحقیقاتی و چاپ هزاران کتاب و مقاله در زمینههای مختلف، رقابت را در ابعاد گوناگونی همچون:

– تولید دانش آموزان و تأمین نیروی انسانی متخصص
– فراهم کردن فرصتهای آموزش عالی برای جوانان
– تولید علم

– ارتقای سطح کمی و کیفی آموزش جامعه

– ارتقای سطح کمی و کیفی اقتصاد جامعه

– ایجاد تغییر و نوآوری در بین نهادهای دیگر آموزشی به وجود آورد.

این مطالعه پیامد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه را در ابعاد آموزشی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و با طرح هشت زیرمؤلفه مربوط بررسی کرد. یافته‌های به‌دست آمده نشان داده:

- در بعد آموزشی تأسیس دانشگاه واحد میمه موجب انگیزش به تحصیل مردم، کاهش مشکلات آموزش عالی مردم، گسترش آموزش دختران و تولید ۳۰۰۰ نفر دانش‌آموخته از بدو تأسیس تا سال ۱۳۸۵ بوده و بخش کوچکی از نیروی انسانی بخش‌های مختلف جامعه را در رشته‌های معدن، کامپیوتر، عمران، علوم تربیتی، فلسفه، حسابداری و حقوق تأمین کرده است. روند دانشجوی بومی پذیرفته شده طی سالهای مختلف رو به رشد بوده (اسناد و مدارک اداره آموزش واحد دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه) و ایجاد شرایط تسهیل در تحصیل آموزش عالی را برای جوانان منطقه نشان می‌دهد.

- در بعد پیامد اقتصادی: داده‌های حاصل از پرسشنامه سنجش نگرش مردم نشان می‌دهد که دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه توانسته است در ارتقای ابعاد اقتصادی- خانوادگی و توسعه حرفه‌ای مشاغل محلی نقش مؤثری داشته باشد. مدارک موجود در اتحادیه اصناف شهر میمه بیانگر رشد صعودی تأسیس واحدهای اقتصادی کوچک بوده و نشان می‌دهد که دانشگاه، فرصتهای اشتغال را برای مردم بخش میمه به وجود آورده است. نتایج حاصل از اسناد پرداختی حسابهای مالی دانشگاه به بانکهای سطح شهر میمه بیانگر تأثیر مستقیم دانشگاه در توسعه عملیاتی معاملات ریالی و افزایش گردش سپرده‌های بانکی می‌باشد. از طرف دیگر با به جریان درآوردن بیش از صدها میلیارد ریال نقدینگی طی دهه گذشته در بخش میمه توانسته است، سطح معاملات انجام شده در بخش خصوصی را افزایش دهد. پرداخت هزینه‌های تکلیفی از جمله مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم و هزینه‌های پرداختی به انواع شرکتهای، اداره‌ها و سازمانهای بخش دولتی آثار مثبت و سازنده‌ای را در درآمدزایی این‌گونه مؤسسات به دنبال داشته است.

- در بعد فرهنگی، اجتماعی نتایج حاصل از بهبود شرایط فرهنگی، انسانی مردم بخش میمه، توجه به نقش اجتماعی زنان و افزایش اعتقاد به توانمندی‌های ایشان می‌باشد. البته نمی‌توان این نکته را از نظر دور داشت که با افزایش جمعیت غیربومی و تعامل‌های فرهنگی متعددی که نتیجه ورود دانشجویان از فرهنگها و خرده‌فرهنگهای

متفاوت دیگر بود مسائل و مشکلات اخلاقی و رفتاری نیز در شهر میمه افزایش یافته است. این پیامد در سطح بالایی توسط مردم شهر میمه (نمونه پژوهش) تأیید گردید. در زمان جمع‌آوری اطلاعات نیز بسیاری از مردم به حضور دانشجویان با بعضی تفکرات و گرایش‌های خاص فکری، پوششی و کلامی در منطقه اعتراض می‌کردند و بر این باور بودند که ارتباطات بین این دانشجویان و فرزندان آنها باعث تغییر گرایش‌ها و تفکرات جوانان آنها شده است از طرف دیگر معتقد بودند که جوانان آنها مثل گذشته با آنها رفتار نمی‌کنند، به آنها احترام نمی‌گذارند و مواردی مانند اینها. قلی‌زاده (۱۳۸۴) بزهکاری و جرم و جنایت را از جمله پیامدهای افزایش جمعیت در یک منطقه می‌داند. اگرچه نمی‌توان چنین محدودیتی را در حال حاضر مرتفع ساخت اما می‌توان با فعال نمودن بیشتر دفاتر فرهنگی دانشگاهها و جامعه‌پذیر نمودن دانشجویان و آشنا نمودن بیشتر آنها با هنجارهای دانشگاه و شهر تعاملات و ارتباطات منطقی بیشتری بین ساکنان و دانشجویان به وجود آورد. همچنین این مسأله کاملاً طبیعی است که در شهرهای کوچک، رفتارها و اخلاقیات نیز به چشم می‌آید و هر نوع رفتار خلاف هنجارهای بومی ممکن است توسط شهروندان هنجارشکنی به حساب بیاید، این در حالی است که در شهر مبدأ (یعنی شهری که دانشجو از آن می‌آید) این مجموعه رفتارها ممکن است کاملاً سالم و طبیعی یا حداقل معمول و رایج به حساب بیاید.

منابع

اداره اصناف شهر میمه. (۱۳۸۵)، «آمار و اطلاعات اصناف موجود در شهر»، منتشر نشده.
 اعتباریان، اکبر. (۱۳۸۵)، «نقش استراتژیک دانشگاه آزاد اسلامی در مدیریت توسعه کشور»، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، *مجموعه مقالات همایش منطقه‌ای بزرگداشت ربع قرن فعالیت دانشگاه آزاد اسلامی*.

بالازاده، محمدحسین. (۱۳۸۵)، *اقتصاد آموزش و پرورش*، تهران، طراوت، چاپ اول
 پورداریانی، احمد و محمود عزیزی. (۱۳۸۳)، *کارآفرینی*، تهران، محراب قلم، چاپ سوم.

- دراکر، پیتر. (۱۳۸۴)، *چالش‌های مدیریت در سده ۲۱*، ترجمه عبدالرضا رضایی‌نژاد، تهران، فرا، چاپ سوم.
- رئوفی، محمد. (۱۳۷۹)، «دانشگاه و توسعه فرهنگی»، *برگ فرهنگ*، سال دوم، شماره ۴.
- زنجیرچی، سید محمود و مزده ربانی. (۱۳۸۵)، «رویکردی به دانش‌آفرینی»، *مجله تدبیر، ماهنامه علمی آموزشی در زمینه مدیریت*، سال هفدهم، شماره ۱۷۵.
- سیدجوادین، سیدرضا. (۱۳۷۵)، *برنامه‌ریزی نیروی انسانی*، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم.
- شهبایی، بهنام. (۱۳۸۵)، «بعد انسانی چابکی سازمان»، *تدبیر، ماهنامه علمی آموزشی در زمینه مدیریت*، سال هفدهم، شماره ۱۷۵.
- قنادان، محمود. (۱۳۸۴)، *اقتصاددانان بزرگ*، تهران، نشر رسانه الکترونیک.
- عسگری، جعفر. (۱۳۸۳)، «نقش بهره‌وری کل عوامل تولید در رشد و توسعه اقتصادی»، *فصلنامه کیفیت و مدیریت*، سال هفتم، شماره دهم.
- عمادزاده، مصطفی. (۱۳۸۳)، *اقتصاد آموزش و پرورش*، اصفهان، انتشارات جهاددانشگاهی، چاپ شانزدهم.
- کانجر، جی. (۱۳۸۰)، «اثر تحول نسل‌ها بر حیات سازمان»، *سازمان فردا*، مجموعه مقالات بنیاد پیتر دراکر، ترجمه فضل‌الله امینی، تهران، انتشارات فرا، جلد اول، چاپ دوم.
- نوناکا، ایکوجیرو و تاکوچی هیروتاکا، *مدیریت دانش شرکتهای دانش‌آفرین*، ترجمه علی عطافر و همکاران، (۱۳۸۵)، قم، سماء قلم، چاپ اول.
- نادری، ابوالقاسم. (۱۳۸۳)، *اقتصاد آموزش عالی*، تهران، دایرةالمعارف آموزش عالی ایران.
- متوسلی، محمود و محمدرضا آهنچیان، (۱۳۸۱)، *اقتصاد آموزش و پرورش*، تهران، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی، سمت، چاپ اول.
- محسنی، علی‌اکبر. (۱۳۸۳)، *آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاهها*، تهران، دایرةالمعارف آموزش عالی، جلد اول.
- مجتهد، احمد و علی حسن‌زاده. (۱۳۸۴)، *پول و بانکداری و نهادهای مالی*، تهران، پژوهشکده پولی و بانکی، چاپ اول.

مطلبی اصل، صمد. (۱۳۸۵)، «مدیریت بر فرایند خصوصی سازی در نظام بانکی»، *مجله تدبیر ماهنامه علمی - آموزشی در زمینه مدیریت*، سال هفدهم، شماره ۱۷۵.

نادی، محمدعلی. (۱۳۸۶)، «رابطه بین مؤلفه های مدیریت دانش و مدیریت کیفیت با سازمان یادگیرنده و ابعاد آن در دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه چهار»، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، پایان نامه دکترای مدیریت آموزشی.

هسلین، فرانسیس و همکاران. (۱۳۸۰)، «سازمان فردا»، *مجموعه مقالات بنیاد پیتر دراگر*، ترجمه فضل الله امینی، تهران، انتشارات فرا، چاپ دوم، جلد اول.

هلک، ژاک. (۱۳۷۱)، *سرمایه گذاری برای آینده آموزش و پرورش*، ترجمه عبدالحسین نفیسی، تهران، انتشارات مدرسه.

- Bebbington, A & Perreault, T. (1999). *Social capital, Development and Access to Resources in Highland Ecuador*. Economic Geography, vol 75
- Becker, G. (2006). *Human Capital*. The Concise Encyclopedia of Economics. The Library of Economics and liberty. <http://www.econlib.org>.
- Cohen, L.L., Manion, L. & Morrison. (2001) "*Research Methods in Education*". By Routledge Falmer, 5 th edition.
- Sabantini, F. (2007). What is Social Capital Italy. University of Rom.
- Fukuyama. F. (1999). *Social capital and civil Society. The Institue of public policy, George mason university. October*.
- Fussell, H. & Harrison-Rexrode, J., Kennan, W.R., Hazieton, V. (2006). The Relationship Between Social Capital, Transaction costs, and Organizational Outcomes: A case study Coporate Communication: An international Journal. Vol11,I 2 , p 148 – 161.
- Goleman, J. (1988). Social Capital and Education From
- Heller, D.E. (2002) . State Governance and Higher Education Outcomes. Center for the study of higher education. The Pennsylvania State University.

- Kiepinger, D.H., Lunderg, S., Plotnick, R.D. (1995). *Adolescent fertility and educational attainment of young women*. FPP 27 : 23 – 28 .
- Larsen, K., Morris, R. & Martion, J.P. (2001). *Trade in education serviceses, Trends and emrging Issues*. Retrieved January 9 .
- Leland, N.L. and Barth, R.P. (1993). *Charateristics of adolescent who have attempted to avoid HIV and who have communicated with parents about sex*. J Adol Research; 8 : 58 – 76
- Lin, S.C. & Huang, Y.M. (2005). The Role of social capital in Relationship Between Human capital and Career Mobility: Moderator of Mediator. *Journal of Intellectual Capital*. Vol 6 , I 2 , P 191 – 205 .
- Mc guinness T . & Morgan, R. (2005). The effect of market and learning orientation on strategy dynamics: The contributing effect of organizational change capability. *European Journal of Marketing*. Vol 39 , I 11/12 , P 1306 – 1326
- Newman, F. & Couttutier, L.K. (2002). *Trading Public Good in the Higher Education Market*. Retrieved March 4 . from:
<http://www.obhe.ac.uk/products/reports/pdf/january>.
- Plotick, R.D., Butler, S.S. (1991). *Attitudes and adolescent nonmarriital childbearing: Evidence from the National Longitudinal Survey of Youth*. J Adol Research: 6 :470 – 492 .
- Unesco, (2007). *Globaliz ation and higher Education: Imlications for North-South Dialogue from*.
- VIK, A. (2002). *The renegotiation of Highey Education under CATS: Legal and regulatory consequences & Stakeholder responses*. Center for Higher Education Policy studies. CHEPS, June.

Walker, D, M. (2000). *Human Capital A Self-Assessment Checklist for Agency Leaders*. Vnited states General Accounting office, septemer 2000 , Version 1.

Worldbank. (2007). *Social Capital and Education*, Education as a Source of Social Capital. From. <http://www.worldbank.org/prem/poverty>.

تاریخ وصول: ۸۶/۷/۳۰

تاریخ پذیرش: ۸۶/۹/۶